

Xavals de carrer

Primera edició en italià, 1955
Primera edició en català, 1994
Primera edició de L'Agulla Daurada,
revisada, febrer 2025

Títol
Xavals de carrer

Títol original
Ragazzi di vita

Autoria
Pier Paolo Pasolini

Traducció
Joan Casas

Correcció
Oriol Valls

Il·lustració de coberta
Patricia Cruz

ISBN 978-84-19515-25-4
Dipòsit Legal B 5618-2025

Impress a Cevagraf SCCL

BDAP202306470

KULT
FORUM

CULTURA21, SCCL
Carrer de la Foneria, 5-7, baixos
08243 Manresa, Països Catalans
www.lagulladaurada.cat

Formem part de
LLEGIR EN CATALÀ
ASSOCIACIÓ D'EDITORIALS INDEPENDENTS

© Garzanti Editore s.p.a. 1955, 1988, 1996
© 1999, 2000, 2005, 2009,
Garzanti Libri S.r.l., Milano
Gruppo editoriale Mauri Spagnol
© 2025, de la traducció,
Joan Casas i Fuster
© 2025, de la il·lustració, Patricia Cruz
© 2025, d'aquesta edició, L'Agulla Daurada

Vostè és lliure de:
Copiar, distribuir i comunicar
públicament l'obra.

Sota les següents condicions:
/ **Reconeixement** (*attribution*):
En qualsevol explotació de l'obra
autoritzada per la llicència caldrà
reconèixer-ne l'autoria.
/ **No comercial** (*non commercial*):
L'explotació de l'obra queda
limitada a usos no-comercials.
/ **Sense obres derivades** (*no derive
works*): L'autorització per explotar
l'obra no inclou la transformació
per crear una obra derivada.
/ **Compartir sota la mateixa
licència**: Si transforma o modifica

aquesta obra per crear-ne una obra
derivada, només pot distribuir l'obra
resultant sota la mateixa llicència, una
de similar o una de compatible.
/ En reutilitzar o distribuir l'obra,
ha de deixar ben clar els termes
de la llicència d'aquesta obra.

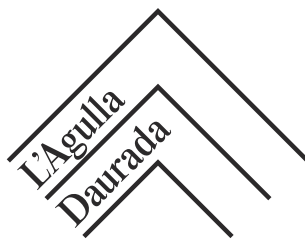
Alguna d'aquestes condicions pot
no aplicar-se si s'obté el permís
del titular dels drets d'autor.

En aquesta llicència res no menyscaba
o restringeix els drets morals de l'autor.
Els drets derivats d'usos legítims o
altres limitacions reconegudes per llei
no es veuen afectats per l'anterior.

Xavals de carrer

Pier Paolo Pasolini

Traducció de Joan Casas

1. El Ferrobedò

E sotto er monumento de Mazzini...

Cançó popular

Era un dia molt calorós de juliol. El Riccetto, que havia de fer la primera comunió i confirmar-se, s'havia llevat a les cinc; però mentre baixava per la Via Donna Olimpia amb els pantalons llargs grisos i la camisa blanca, més que no un nen de primera comunió o un soldat de Jesús, semblava un aprenent d'aquells que se'n van, tots mudats, per les vores del Tíber a veure què cau. Amb una colla de nois com ell, tots vestits de blanc, va baixar fins a l'església de la Divina Providència, on a les nou mossèn Pizzuto li va donar la comunió i a les onze el bisbe el va confirmar. Però el Riccetto tenia molta pressa per acabar: des de Monteverde fins a l'estació del Trastevere tot era un soroll únic i continu de cotxes. Se sentien els clàxons i els motors que ressonaven per les pujades i els revolts, omplint la perifèria ja cremada pel sol del matí amb un terrabastall eixordador. Just en acabar el sermonet del bisbe, mossèn Pizzuto i dos o tres capellans joves van portar els xicots al pati per fer les fotos: el bisbe caminava entremig d'ells beneint els parents dels xicots que s'agenollaven quan ell passava. El

Ricetto es consumia, allà al mig, i va decidir deixar-los tots plantats: va sortir per l'església buida, però a la porta es va trobar un company que li va dir:

—Ei, tu, on vas?

—A casa –va fer el Ricetto–, tinc gana.

—Vine a ca meva, fill de puta –va cridar el company al seu darrere–, que hi ha dinar.

Però el Ricetto ni se'l va mirar i se'n va anar corrent per l'asfalt que bullia sota el sol. Tot Roma era un soroll únic: només allà, a dalt, hi havia silenci, però estava carregat com una mina. El Ricetto es va anar a canviar.

De Monteverde Vecchio als Granatieri hi ha poc tros: només s'ha de travessar el Prato i fer dreuera per les casetes en construcció dels volts del Viale dei Quattro Venti: abocadors d'escombraries, cases sense acabar i que ja cauen, terrals enfangats, marges plens de porqueria. La Via Abate Ugone era a dues passes. La gentada, dels carrerons tranquils i asfaltats de Monteverde Vecchio, baixava tota en direcció als gratacels: fins i tot es veien camions, columnes interminables, al costat de camionetes, motos, cotxes blindats. El Ricetto es va barrejar amb la gernació que es llançava cap als magatzems.

El Ferrobedò, a baix de tot, era com un pati de veïns immens, un pradal tancat, enclotat en una vall, de la mida d'una plaça o d'un mercat de bestiar: al llarg del recinte rectangular s'obrien diverses portes: en una banda hi havia tot de casetes regulars de fusta; a l'altra els magatzems. El Ricetto amb el ramat de gent va travessar el Ferrobedò de punta a punta, al mig de la multitud cridanera, i va arribar davant d'una de les casetes. Però allà hi havia quatre alemanys que no deixaven passar. Al costat de la porta hi havia una tauleta de cap per avall: el Ricetto se la va carregar a

coll i va córrer cap a la sortida. Quan arribava a fora va trobar un nano que li va dir:

—Què coi fas?

—Me l'emporto a casa, ves —va respondre el Riccetto.

—Vine amb mi, carallot, que 'nirem a buscar alguna cosa millor.

—Doncs vinc —va dir el Riccetto.

Va llençar la tauleta i un altre que passava per allà la va agafar.

Amb aquell nano va tornar a entrar al Ferrobedò i es va esmunyir als magatzems: allà van pispar una pila de cordills. Després el noi va dir:

—Vine a carregar claus.

Així, entre els cordills, els claus i més coses, el Riccetto va fer cinc viatges d'anar i tornar a Donna Olimpia. El sol esberlava les pedres al ple d'havent dinat, però el Ferrobedò continuava ple de gent que competien amb els camions llançats pel Trastevere, Porta Portese, el Mattatoio, San Paolo, fent retronar l'aire encès. A la tornada del cinquè viatge el Riccetto i el nano van veure a tocar del recinte, entre dues casetes, un cavall amb un carro. S'hi van acostar per veure si podien donar el gran cop. Mentrestant el Riccetto havia descobert en una caseta un dipòsit d'armes i s'havia posat una metrallera en bandolera i dues pistoles a la cintura. Armat així fins a les dents va pujar a la gropa del cavall.

Però va venir un alemany i els va fòtre fora.

Mentre el Riccetto feia viatges amb els cordills, amunt i avall, de Donna Olimpia als magatzems, el Marcello s'estava amb més nois a les cases de Buon Pastore. La bassa bullia de xavals que es banyaven xisclant. Pels solars bruts d'allà al voltant d'altres jugaven amb una pilota.

L'Agnolo va demanar:

—On para el Riccetto?

—Ha anat a fer la comunió –va cridar el Marcello.

—Qui el va parir! –va dir l'Agnolo.

—Deu estar dinant a casa del seu company –va afegir el Marcello.

Allà a dalt, a la bassa de Buon Pastore, encara no se sabia res. El sol picava en silenci sobre la Madonna del Riposo, Casaletto i, al darrere, Primavalle. Quan van tornar de banyar-se van passar pel Prato, on hi havia un campament alemany.

Es van aturar a badar, però va passar una moto amb sidecar, i l'alemany del sidecar va escridassar els nanos tot dient:

—*Rausch*, zona infectada.

Allà a tocar hi havia l'Hospital Militar.

—I a nosaltres, què? –va cridar el Marcello.

La moto havia afluixat, l'alemany va saltar del sidecar i li va clavar una nata que el va fer caure cap a l'altra banda. Amb la boca tota inflada el Marcello es va regirar com una serp, i mentre rodolava marge avall amb tota la colla li va fer pam i pipa: de la correguda que van fer, rient i cridant, van arribar de pet davant mateix de la caserna. Allà es van trobar amb més companys.

—Què foteu? –van dir aquests, tots bruts i malfargats.

—Per què? –va demanar l'Agnolo—. Què n'heu de fer?

—Aneu al Ferrobedò, si voleu veure alguna cosa.

Se n'hi van anar corrent, i quan hi van ser es van ficar de seguida al mig del merder, cap al taller mecànic.

—Desmuntem el motor –va cridar l'Agnolo.

Però el Marcello va sortir del taller i es va trobar tot sol al mig de la gentada, davant el fossat del quitrà. Estava a

punt de caure-hi i d'ofegar-se com un indi a les arenes movedisses, quan el va aturar un bram:

—Ei, Marcè, vigila, Marcè!

Era aquell fill de puta del Riccetto amb uns altres amics. I se'n va anar a fer un tomb amb ells. Van entrar en un magatzem i van mangar pots de greix, corretges de torn i fer-regots. El Marcello se'n va endur mig quintar a casa seva i va abocar la càrrega en un racó del pati, on sa mare no la pogués veure de seguida. Des del matí que no tornava a casa: sa mare el va renyar.

—On t'has ficat, pocavergonya? —cridava, i l'anava surrant.

—M'he anat a banyar —deia el Marcello, que era una mica geperut i sec com un clau, mirant de parar els cops. Després va venir el seu germà gran i va veure el dipòsit al pati.

—Quin cabronàs —va cridar—, mira tot el que ha robat, aquest bandararra.

De manera que el Marcello va tornar a baixar al Ferrobedò amb el seu germà, i aquesta vegada se'n van endur pneumàtics de cotxe d'un vagó. Avançava la tarda i el sol era més calent que mai: al Ferrobedò hi havia més gent que en una fira, no t'hi podies ni bellugar. De tant en tant algú cridava: «Fugiu, fugiu, que venen els alemanys», perquè els altres toquessin el dos i poder-s'ho quedar tot.

L'endemà el Riccetto i el Marcello, que hi havien trobat gust, van baixar plegats a la Caciara, als Mercats Generals, que eren tancats. Pels voltants pul·lulava una gran massa de gent, i hi havia uns alemanys que caminaven endavant i endarrere disparant a l'aire. I més que els alemanys, els qui barraven l'entrada i tocaven els collons eren els polis italians. Però la gentada no parava de créixer, empenyia les barreres, cridava, bramava, renegava. Quan va començar l'atac, fins

i tot aquells italians pudents ho van deixar córrer. Els carrers dels voltants dels Mercats eren negres de gent, els Mercats eren buits com un cementiri, sota un sol de justícia: quan van obrir les barreres es van omplir en un moment.

Als Mercats Generals no hi havia res, ni un tronxo de col. La gent va començar a rodar pels magatzems, per sota dels coberts, per les parades, sense resignar-se a marxar amb les mans buides. Finalment una colla de nanos van descobrir un soterrani que semblava ple: per les reixes es veien munts de pneumàtics i de càmeres, teles encerades, lones, i als prestatges hi havia peces de formatge. La veu va córrer de seguida: darrere el grup dels primers es van apilotar cinc o sis-centes persones. Van rebentar la porta, i es van llençar tots a dintre, aixafant-se. El Riccetto i el Marcello eren al mig. Se'ls va empassar el xuclador de la gentada, gairebé sense tocar de peus a terra, per la porta endins. Es baixava per una escala de caragol: la gentada del darrere empenyia, i hi havia dones que xisclaven mig sufocades. L'escaleta de caragol vessava de gent. Una barana de ferro, prima, va cedir, es va trencar, i una dona va caure xisclant i va picar de cap amb un graó del fons. Els qui s'havien quedat a fora no paraven d'empènyer.

—És morta –va cridar un home del fons del soterrani.

—És morta –van començar a xisclar les dones esparverades; no es podia ni entrar ni sortir.

El Marcello continuava baixant els graons. Quan va ser a baix va fer un salt per sobre del cadàver, es va precipitar al soterrani i va omplir de pneumàtics el cabàs, al costat d'altres nanos que agafaven tot el que podien. El Riccetto s'havia fos, potser havia tornat a sortir. La gentada s'havia dispersat. El Marcello va tornar a passar per sobre de la dona morta i va córrer cap a casa.

Al Ponte Bianco hi havia la milícia. El van aturar i li van prendre el que duia. Però no es va allunyar gaire i es va quedar en un racò, tot desinflat, amb el cabàs buit. Venint de la Caciara, al cap de poc, va pujar al Ponte Bianco el Riccetto en persona.

—Què ha passat? —va fer.

—Que havia agafat uns pneumàtics i me'ls han fotut —va respondre el Marcello tot malcarós.

—Però què cony fan aquests torracollons, per què no paren d'emprenyar la gent? —va cridar el Riccetto.

Darrere el Ponte Bianco no hi havia cases, sinó un solar en construcció immens, al fons del qual, pels volts de la rasa del Viale dei Quattro Venti, fonda com un torrent, s'estenia, recremat, Monteverde. El Riccetto i el Marcello van seure a la solanera, en un camp negre i pelat d'allà a la vora, mirant com els bòfies fotien la gent. Però al cap de poc va arribar al pont la colla de xavals que duien els sacs plens de formatges. Els de la bòfia els van voler aturar, però aquells els van plantar cara, van començar a discutir a la calenta amb una cara de mala hòstia que els guripes van pensar que valia més afliuxar: van deixar als xicots les coses que duien, i també van tornar al Marcello i als altres que s'hi havien acostat allò que els havien fotut. Content com unes pasqües i fent els comptes d'allò que devien haver guanyat, el Riccetto i el Marcello van emprendre el camí de Donna Olimpia, i els altres també es van dispersar. Al Ponte Bianco, amb els de la bòfia, només va quedar el tuf de la porqueria rescalfada pel sol.

Un dissabte, a l'esplanada de terra que hi ha a sota el Monte di Splendore, un gep de dos o tres metres que tapa Monteverde, el Ferrobedò, i, a l'horitzó, la ratlla del mar, quan la canalla ja s'havia atipat de jugar, uns quants dels més

ganàpies es van posar sota de la porteria amb la pilota entre els peus. Van fer un cercle i van començar a passar-se la bimba, tocant-la amb l'empenya perquè anés rasa, sense efecte, amb tocs secs. Al cap de poc estaven tots xops de suor, però no es volien treure les americanes de mudar o els jerséis de llana blava amb ratlles negres o grogues, perquè s'havien posat a jugar gairebé sense adonar-se'n. Però per si de cas als xavals que hi havia per allà se'ls acudia pensar que estaven tocats de l'ala de jugar amb aquell sol, vestits d'aquella manera, ells reien i feien conya, perquè als altres els passessin les ganes de gresca.

Entre passada i aturada es creuaven frases.

—Collons, sí que estàs moix avui, Alvà! —va cridar un de moreno, amb els cabells empastifats de brillantina—. Segur que són les dones —va dir després, fent un xut de tisora.

—Ves a prendre pel cul —li va respondre l'Alvaro, amb aquella cara plena d'ossos, que semblava tota abonyegada, i un caparrot que si un poll hi hagués volgut donar la volta s'hauria mort de vell. Va provar de fer una virgueria tocant la pilota de taló, però va fallar, i la bimba va rodolar lluny, cap al Riccetto i els altres, que estaven asseguts damunt de l'herba bruta.

L'Agnolo, el panotxa, es va aixecar i sense pressa va tornar la pilota als xicotots.

—No t'hi cansis gaire, tu —va cridar el Rocco adreçant-se a l'Alvaro—, que aquesta nit ens toca carregar pes.

—Van a fer clavegueres —va dir l'Agnolo als altres.

Aleshores van ressonar al Ferrobedò i en altres fàbriques llunyanes, cap al Testaccio, el Porto, San Paolo, les sirenes de les tres. El Riccetto i el Marcello es van aixecar i sense dir res a ningú van anar baixant per la Via Ozanam, i tot xino-xano, sota el sol que queia, van arribar al Ponte Bianco

a peu, per penjar-se del 13 o del 28. Havien començat amb el Ferrobedò, havien continuat amb els americans, i ara anaven a recollir burilles. La veritat és que el Riccetto havia pencat una temporada: l'havien llogat d'aprenent de les camionetes d'un paio de Monteverde Nuovo. Però un dia va fotre cinc-centes lires a l'amo, i el van despatxar. Per això es passaven les tardes sense fer brot, a Donna Olimpia, al Monte di Casadio, amb la canalla que jugava al turonet torrat pel sol, i després amb les dones que venien a estendre la roba damunt de l'herba cremada. O bé se n'anaven a jugar a futbol a l'esplanada, entre els gratacels i el Monte di Splendore, amb centenars de xavals que jugaven a les eixides envaïdes pel sol, als prats secs, de la Via Ozanam o la Via Donna Olimpia, davant de les escoles primàries Franceschi, plenes de refugiats i de desnonats.

El Ponte Garibaldi, quan el Riccetto i el Marcello hi van arribar saltant dels topalls del tramvia, era desert sota aquell sol africà: però a sota dels arcs la guingueta del Ciriola bullia de banyistes. El Riccetto i el Marcello, sols a dalt del pont, amb la barbata repenjada a la barana de ferro roent, es van passar una estona mirant els del riu que prenién el sol a la plataforma flotant, o que jugaven a cartes, o que pescaven amb volantí. Aleshores, després de discutir una mica l'itinerari, es van tornar a penjar del vell tramvia mig buit que rasant i grinyolant anava cap a San Paolo. A l'estació d'Òstia es van aturar a caminar de quatre grapes entremig de les tauletes dels bars, pels volts del quiosc i de les parades o entre les cues de les taquilles, per recollir alguna burilla. Però ja se n'havien atipat; la calor ofegava, i encara sort que passava una mica d'airet que venia del mar.

—Tu, Riccè —va dir el Marcello mig encabronat—. Per què no ens 'nem a banyar també nosaltres?

—Doncs ‘nem-hi –va fer el Riccetto torçant la boca i arronsant les espatlles.

Rere el Parco Paolino i la façana daurada de San Paolo, el Tíber corria per darrere d’un gran mur de contenció ple de cartells: i era buit, sense xiringuitos, sense barques, sense banyistes, i a la dreta tot era eriçat de grues, antenes i xemeneies, amb el gasòmetre enorme contra el cel, i tot el barri de Monteverde, a l’horitzó, sobre les costes pútrides i cremades, amb aquells xalets vells com capsetes difuminades en la llum. A sota mateix hi havia els pilars d’un pont que no es va fer amb l’aigua bruta al voltant que feia remolins; la riba, cap a San Paolo, era plena de canyars i d’esbarzers. El Riccetto i el Marcello van baixar corrent i van arribar a sota del primer pilar, a tocar de l’aigua. Però es van banyar més cap a mar, mig quilòmetre més avall si fa no fa, allà on el Tíber començava una llarga corba.

El Riccetto s’estava despullat, damunt de les herbotes, amb les mans a sota del clatell mirant enlaire.

—Hi has estat mai, a Òstia? –va preguntar al Marcello tot d’un plegat.

—Collons tu –va respondre el Marcello–, però que no ho saps que hi vaig néixer?

—La mare que et va parir –va fer el Riccetto mirant-se’l amb una ganyota–; no m’ho havies dit mai!

—I què? –va fer l’altre.

—Has estat mai en un barco, al mig del mar? –va preguntar el Riccetto, encuriosit.

—I tant –va fer el Marcello fent-se l’interessant.

—I on va ser, això? –va continuar el Riccetto.

—Collons, Riccè –va dir tot content el Marcello–, quantes coses vols saber! Com vols que me’n recordi, si no tenia ni tres anys!

—Em sembla que tu, en barco, hi has anat tant com jo, mentider! —va fer despectiu el Riccetto.

—I una merda —va replicar de seguida l'altre—, sortia cada dia amb la barca de vela del meu oncle!

—Ves a prendre pel cul, au va! —va dir el Riccetto, fent espetegar la boca.

—Ei, mira aquestes fustes —va fer després, mirant-se l'aigua—, mira!

Seguint el corrent baixaven unes quantes branques, una caixa esbotzada i un orinal. El Riccetto i el Marcello es van acostar a la vora del riu negre d'oli.

—Com m'agradaria fer una volta en barca! —va dir el Riccetto amb aire compungit, mirant la caixa que se n'anava cap al seu destí oscil·lant entre les deixalles.

—Que no ho saps que al Ciriola en lloguen, de barques? va dir el Marcello.

—Sí, i d'on traiem els calés? —va fer el Riccetto, emmurriat.

—Burro, que no havíem dit d'anar a fer clavegueres?... Passem de tot —va dir el Marcello, tot entusiasmat amb la idea—; l'Agnoletto ja ha trobat una palanqueta.

—Molt bé —va fer el Riccetto—, m'hi apunto!

Es van estar allà fins tard, ajaguts amb el cap a sobre dels pantalons negres de pols i de suor: fet i fet, no els empenyia ningú a fotre el camp. Per aquells volts tot era ple de matolls i de canyes seques; però a sota de l'aigua hi havia sorreta i palets de riu. Es van divertir tirant palets a l'aigua i quan finalment es van decidir a marxar, van continuar, a mig vestir, tirant-ne enlaire, cap a l'altra riba o contra les orenetes que planejaven a flor d'aigua.

Llançaven grapats sencers de graveta, cridant i rient: les pedretes queien per tot el voltant, damunt de les mates. Però tot d'un plegat van sentir un crit, com si algú els cridés. Es

van girar, i a l'aire ja una mica fosc, no gaire lluny, van veure un negre de genollons a l'herba. El Riccetto i el Marcello, que de seguida van copsar la situació, van tocar el dos, però quan van ser a una certa distància, van agafar un altre grapat de grava i el van llançar cap aquells matolls.

Aleshores, amb les mamelles mig a l'aire, cabrejada com una mona, es va posar dreta la puta, i els va començar a escriassar.

—Calla tu, —va cridar sardònic el Riccetto fent embut amb les mans—, que vas regalimant com una oca, marrana! Però llavors el negre es va aixecar fet una fera, aguantant-se els pantalons amb una mà i amb un ganivet a l'altra, i els va empaitar. El Riccetto i el Marcello van sortir escapats cridant auxili, entremig dels matolls, cap al mur de contenció, costa amunt: quan van arribar a dalt, van fer l'esforç de mirar enrere i van veure lluny el negre que brandava el ganivet i que cridava. El Riccetto i el Marcello van tornar a baixar corrent, i es pixaven de riure quan es miraven a la cara; el Riccetto es rebolcava per terra; enriolat es mirava el Marcello i cridava:

—Que t'han agafat les cagarrines, Marcè?

Amb aquella correguda havien desembocat a l'avinguda de la vora del riu, just davant de la façana de San Paolo, que encara brillava feblement sota el sol. Van baixar al Parco Paolino, que allà al fons, entre els arbres, era ple de treballadors i soldats que baixaven de passeig de la Ceccignola, i van passar a frec de la basilica, per un tros de carrer buit i mal il·luminat. Un cec amb l'esquena repenjada a la paret i les cames estirades a la vorera demanava caritat.

El Riccetto i el Marcello van seure a tocar, a la vorera, per respirar una mica, i el vell, sentint que hi havia gent a prop, va encetar la seva lletania. Tenia les cames obertes, i